

KL

› GODT PÅ VEJ
– MED FOLKESKOLEN

GODT PÅ VEJ

**GODT PÅ VEJ
– MED FOLKESKOLEN**

Godt på vej – Med folkeskolen

© KL

1. udgave, 1. oplag 2018

Produktion: KL's Trykkeri

Tryk: Rosendahls a/s

Design: e-Types

Foto: Colourbox

KL

Weidekampsgade 10

2300 København S

Tlf. 3370 3370

kl@kl.dk

www.kl.dk

 @kommunerne

 facebook.com/kommunerne

Produktionsnr. 830274

ISBN 978-87-93668-18-8

ISBN 978-87-93668-19-5-pdf

INDHOLD

Indhold	3
Forord	4
Indledning.....	6
01 / Mulighederne i den gode skoledag.....	7
Initiativer til at styrke indholdet i den mere motiverende og varierede skoledag.....	7
1) Mulighederne i den gode skoledag	7
2) Planlægning og organisering af skoledagen og skoleåret.....	8
3) Den anvendelses- og praksisorienterede dimension i folkeskolen	8
4) Samarbejdet med forældre om læring og trivsel	9
5) Fremtidens kompetencer samt digital understøttelse af elevernes læring og trivsel	9
6) Udvikling af folkeskolens allerdygtigste elever.....	10
7) Styrket faglighed og trivsel for drenge og piger.....	10
8) Styrket elevinddragelse	10
02 / Understøttelse af den kommunale udvikling af skoledagen	11
Initiativer til at styrke den kommunale udvikling og rammer for skoledagen	12
1) Støtte til brug af data i understøttelsen af elevernes læring og trivsel	12
2) Støtte til at oversætte viden til praksis.....	13
3) Målrettet indsats over for kommuner med behov	13
4) Ledelse.....	13
03 / Inkluderende læringsmiljøer og børn og unge i udsatte positioner	14
Initiativer til at styrke det inkluderende læringsmiljø og indsatsen over for børn og unge i udsatte positioner	14
1) Et inkluderende læringsmiljø i folkeskolen for alle elever	14
2) Social mobilitet og forebyggende indsatser	15
3) Integration.....	15

GODT PÅ VEJ – MED FOLKESKOLEN

Vi skal danne og uddanne vores børn og unge, så de kan og vil realisere deres drømme og håb for fremtiden. Det skal ske i en god skole præget af tryghed og lyst til at lære og udvikle sig. Vores råstof er vores børn og unge. Det er dem, der skal skabe vækst, velstand og velfærd. Deres læring og trivsel er byggestenen i vores samfund – og det er vores opgave at ruste dem til fremtidige udfordringer og muligheder.

Vi befinder os i en verden i rivende udvikling. Komplexiteten stiger konstant, mængden af informationer og kommunikationskanaler mangedobles. Ingen er i dag i stand til at forestille sig, hvilke muligheder fremtiden rummer, eller hvilke krav det stiller til vores børn og unge.

Vi skal derfor forberede vores børn og unge på, at en hurtigt forandrende virkelighed er et grundvilkår for dem. De skal have kompetencerne til at kunne navigere i et virvar af informationer og forholde sig kritisk til den strøm af oplysninger og viden, som konstant produceres. Det betyder et øget fokus på teknologiforståelse, digitalisering, digital dannelse og evnen til at tage stilling og handle. Vores børn og unge skal kunne bevæge sig fra abstrakte ideer og tanker til den konkrete kontekst og håndgribelige produkter. Og de skal kunne skabe kvalificerede løsninger på de problemer, de møder på deres vej.

Derfor er det helt centralt, at folkeskolen forbliver den grundpille i vores samfund, som skaber fællesskab, sammenhængs-

kraft og social mobilitet, og som formår at bygge bro mellem vores fortid, nutid og fremtid. Det er folkeskolens fineste opgave at indføre vores børn og unge i samfundet og give dem kundskaber og færdigheder til at kunne deltage i og tage medansvar for samfundet og på arbejdsmarkedet. Skolen skal støtte elevernes alsidige udvikling og give dem en tro på egne evner og en tillid til egne muligheder, som det også er beskrevet i folkeskolens formål.

Folkeskolen har allerede i dag gode rammer for at ruste vores børn og unge bedst muligt til fremtiden. Folkeskolen sætter elevernes læring og trivsel i centrum – og derfor skal vi fortsat arbejde med et tydeligt fokus på de tre nationale mål for folkeskolen:

1. Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.
2. Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater.
3. Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.

Løftestangen til at forbedre elevernes faglighed, deres trivsel og øge den sociale mobilitet er den gode skoledag. Den nye skoledag giver os nemlig mange af de nødvendige redskaber. Flere timer og den understøttende undervisning skaber mulighed for i højere grad at koble teori og praksis og arbejde mere praksisnært og anvendelsesorienteret. Faglig fordybelse og lektie-

hjælp skaber mulighed for at støtte de børn og unge, der ikke kan få hjælp derhjemme, og udfordrer de dygtigste elever. Den åbne skole giver eleverne konkrete oplevelser med arbejdslivet og billeder på, hvad deres kompetencer og ideer på sigt kan bruges til. Den nye skoledag giver fleksibilitet til og mulighed for at målrette undervisningen og aktiviteterne til den børnegruppe, som den enkelte kommune og skole har. Og den skaber rum til at arbejde med inkluderende læringsmiljøer til gavn for både fagligt svage og stærke elever.

Eleverne skal mødes af fagligt stærke voksne, der formår at skabe en variation i skoledagen og motivere eleverne. Det skal understøtte, at eleverne får de grundlæggende kompetencer i folkeskolens fag, en fortrolighed med at omsætte teori til praksis, en god forståelse for sig selv i sammenhæng med fællesskabet og en lyst til at lære og udvikle sig, så de både dannes og uddannes.

Heldigvis står vi i dag i en situation, hvor mange kommuner og skoler er godt i gang med udviklingen af den gode skoledag. Det er rigtig godt! Og alle skoler og kommuner har lagt et kæmpe arbejde i at realisere intentionerne med den nye skoledag. Vores elever lærer noget. Det faglige niveau i folkeskolen har ligget på et stabilt niveau de senere år, og rigtig mange af vores elever kan lide at gå i skole. Det samme gælder trivslen. Forældrene er trygge ved skolen. Hele 95 pct. af forældrene oplever skolen som et godt sted, hvor deres børn klarer sig godt fagligt og trives. Det

kan vi tilskrive dygtige lærere, pædagoger og ledere. Der er dog stadig mange, som oplever udfordringer. På den ene side har kommuner og skoler behov for ro om rammerne om skolen for at kunne udvikle og forme en god skoledag lokalt. På den anden side er der behov for erfaringsudveksling, udvikling og understøttelse af arbejdet med den gode skoledag, så alle kommuner og skoler kan udnytte mulighederne fuldt ud til gavn for elevernes læring og trivsel. Derfor vil KL i samarbejde med kommunerne og en række aktører sætte en række initiativer i gang for at understøtte, at alle kommuner og skoler kommer i hus med den nye skoledag.

Denne samling af initiativer skal understøtte kommuner og skoler i arbejdet med den nye skoledag og samtidig bidrage til konkrete forandringer i arbejdet med læring, trivsel og social mobilitet i folkeskolen.

Martin Damm,
formand for KL

Kristian Wendelboe,
administrerende direktør for KL

INDLEDNING

”Godt på vej – Med folkeskolen” består af en række forskellige initiativer, der sigter mod at understøtte kommuner og skolars arbejde med den nye skoledag.

Der er primært tale om initiativer, som KL gennemfører i samarbejde med kommunerne. Der indgår også en række initiativer, som gennemføres i samarbejde med øvrige parter, såsom Børne- og Kulturchefforeningen (BKF), Skolelederforeningen, Danmarks Lærereforening (DLF), Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund (BUPL) og Danske Skoleelever. Hertil kommer, at KL løbende er i dialog med øvrige aktører, herunder Undervisningsministeriet, om udvikling af folkeskolen. KL’s initiativer skal ses i sammenhæng med regeringens initiativer på folkeskoleområdet som for eksempel ”Puljen til løft af de fagligt svageste elever”, forsøgsprogram for styrkelse af teknologiforståelse i folkeskolen og arbejdet med udskoling, 10. klasse og brobygning.

For at understøtte udviklingen af den nye skoledag skal kommuner og skoler udnytte de forskellige muligheder, der er i dag. Det gælder fleksibilitet i skoledagen, mulighederne i de enkelte elementer i skolen som understøttende undervisning, åben skole, lektiehjælp og faglig fordybelse, motion og bevægelse samt samarbejde med folkeskolens interessenter og eksterne aktører omkring folkeskolen.

KL’s samling af initiativer tager udgangspunkt i følgende tre temaer:

1. Mulighederne i den gode skoledag

Dette afsnit adresserer, hvordan kommunale erfaringer med skoledagen i højere grad kan deles kommuner og skoler imellem. Det indebærer planlægning og organisering af skoledagen, arbejdet med den praksisnære og anvendelsesorienterede dimension af skolen, samarbejdet med forældre, fremtidens kompetencer samt digital understøttelse af elevernes læring og trivsel. Arbejdet med at understøtte talenterne, styrke faglighed og trivsel for både drenge og piger og styrke elevinddragelsen indgår også i dette afsnit.

2. Understøttelse af den kommunale udvikling af folkeskolen

Dette afsnit adresserer brug af data i understøttelsen af elevernes læring og trivsel, oversættelse af viden til praksis, arbejdet med kommuner med specifikke behov samt ledelse, herunder samarbejdet med medarbejderne.

3. Inkluderende læringsmiljøer for alle børn og unge

Dette afsnit adresserer det inkluderende læringsmiljø i folkeskolen for alle elever, social mobilitet og forebyggende indsats samt arbejdet med øget integration.

01 / MULIGHEDERNE I DEN GODE SKOLEDAG

Eleverne i folkeskolen skal opnå kundskaber og færdigheder, som ruster dem til morgendagens samfund. Folkeskolen skal samtidig være et sted, hvor eleverne trives og betydningen af social baggrund reduceres. Det kræver, at kommuner og skoler i endnu højere grad end i dag formår at udnytte de muligheder, som den nye folkeskole rummer.

Kommuner og skoler har allerede mange af løsningerne. Den fleksibilitet, som flere timer, understøttende undervisning og mere fleksible holddannelsesregler udgør, skaber mulighederne for at arbejde mere systematisk og målrettet med variation. Koblingen mellem teori og praksis og den praksisnære og anvendelsesorienterede dimension i skolen muliggør, at eleverne kommer tættere på, hvad fagene og deres skolegang kan bruges til. Dette understøttes af de konkrete oplevelser med arbejdslivet, som eleverne kan få gennem den åbne skole. Den øgede fleksibilitet skaber også bedre muligheder for at arbejde med de børn og unge, der er udfordret fagligt eller socialt, og med de dygtigste børn og unge. Det handler om at skabe inkluderende læringsmiljøer for alle børn, og eksempelvis bruge mulighederne i faglig fordybelse og lektiehjælp til målrettede forløb for disse elever i form af eksempelvis talentforløb. Kommuner og skoler har mulighed for at tilpasse undervisningen og skoledagen til de lokale behov.

Det er mulighederne for at skabe sammenhængende læringsforløb, der giver eleverne faglig ballast, social og personlig robusthed og et indblik i, hvordan der arbejdes i et foranderligt samfund med problemløsning, kildekritik og uanede digitale muligheder. Med et fundament af kundskaber og færdigheder og med en lyst til at opleve, fordybe sig og skabe har børn og unge et solidt udgangspunkt for at deltage i og møde morgendagens samfund.

Mange steder har kommuner og skoler fundet gode lokale løsninger. Men der er stor forskel på, hvor langt de enkelte kommuner og skoler er nået og på deres måde at arbejde med mulighederne i skoledagen. Det gælder særligt i forhold til fleksibilitet i og organisering af skoledagen, understøttende undervisning, åben skole, brug af it samt motion og bevægelse. Ifølge følgeforskningen er de største ændringer siden 2014 sket på forvaltnings- og skoleledelsesniveau. Der er i mindre grad sket en ændring i den pædagogiske praksis og i elevernes oplevelse af skolen.

KL's seneste forvaltningsundersøgelse fra 2017 viser, at der stadig er en alt for stor andel af de deltagende kommuner – nemlig 60 pct. – som kun er i nogenlunde eller mindre god udvikling i forhold til arbejdet med skoledagen. Følgeforskningen på området tegner et lignende billede, idet mange skoler endnu ikke er i mål med blandt andet motion og bevægelse, lektiehjælp og faglig fordybelse samt samarbejdet med det omgivende samfund. At kommuner og skoler fortsat ikke er i mål, understreges også af elevernes oplevelse af skolen, hvor ca. otte ud af ti elever fortsat oplever, at skoledagen er for lang.

Forskningsmæssigt er det endnu for tidligt at se en sammenhæng mellem elementerne i skoledagen og elevernes læring og trivsel med enkelte undtagelser i forhold til bevægelse og klasseledelse. Fra 2015 til 2017 viser følgeforskningen en forsigtig stigning i andelen af elever, som har en høj grad af faglig deltagelse og interesse. I perioden fra 2014 til 2016 var der også tale om en stigning. Her viser analyser, at det særligt er blandt børn fra uddannelsesfremmede familier og børn med etnisk minoritetsbaggrund, at stigningen er sket. Kønsforskellene er også øget siden 2014, så pigerne i højere grad end drengene oplever faglig deltagelse og interesse.

KL er ikke i tvivl om, at flere skal med. Det skal ske ved, at flere skal lykkes med at skabe den gode skoledag.

KL vil iværksætte en række initiativer til at styrke indholdet af skoledagen. Dette skal bidrage til, at kommuner og skoler udnytter de muligheder, der er i den nye folkeskole. Samtidig vil KL foreslå, at undervisningsministerens Kvalitetsforum for Folkeskolen drøfter, hvordan folkeskolens parter samlet kan støtte op om, at disse muligheder udnyttes til gavn for elevernes læring og trivsel.

Initiativer til at styrke indholdet i den mere motiverende og varierede skoledag

1) Mulighederne i den gode skoledag

Nogle kommuner er langt i arbejdet med skoledagen, andre er først ved at få fodfæste. De gode erfaringer og eksempler skal frem. De skal fortsat indsamles. Og de skal deles og formidles målrettet og systematisk. Det arbejde vil KL stille sig i spidsen for. Det skal først og fremmest ske gennem målrettet dialog med kommunerne, der skal identificere og synliggøre de gode

eksempler og erfaringer. KL vil samtidig søge en dialog med vidensorganisationer, Undervisningsministeriet og organisationerne rundt om folkeskolen med henblik på at inddrage deres erfaringer og eksempler.

I dette arbejde vil der særligt være fokus på eksempler og erfaringer, der centrerer sig om:

- Hvordan skabes den gode skoledag, herunder hvordan planlægning og organisering understøtter den gode skoledag bedst muligt.
- Hvordan arbejdes der meningsfuldt og sammenhængende med de forskellige dele af skoledagen, herunder åben skole, understøttende undervisning, motion og bevægelse, brug af it samt faglig fordybelse og lektiehjælp.

Eksempler og erfaringer vil løbende blive indsamlet og formidlet og indgå i KL's generelle understøttelse af kommuner og skolars arbejde med den nye folkeskole. Det kan blandt andet ske via kommunale samarbejder, netværk med videre og skal ses i sammenhæng med det arbejde, som eksempelvis Undervisningsministeriet udfører.

2) Planlægning og organisering af skoledagen og skoleåret

Målet om en mere motiverende og varieret skoledag skaber et behov for at gentænke planlægning og organisering af både

skoledagen og skoleåret. Det rører ved nogle strukturer, som har været kendetegnende for skolen gennem mange år, og vil påvirke både elever, medarbejdere og læringsmiljøer. Skolelederforeningen, BKF og KL har udgivet tre materialer og afholdt arrangementer om temaet, og vil nu et skridt tættere på at udvikle ny praksis, som i endnu højere grad understøtter faglighed, motivation og trivsel. Derfor inviterer Skolelederforeningen, BKF og KL skoler og kommuner til en inspirationsdag og netværksdannelse om udvikling af skoledagen.

Hensigten er, at de deltagende skoler afprøver nye, konkrete tilgange til planlægning og organisering. Arbejdsformen vil være præget af videndeling og fælles refleksion over udvikling af praksis, for eksempel gennem observation af og sparring på andre skolars praksis.

3) Den anvendelses- og praksisorienterede dimension i folkeskolen

Der er behov for at styrke den praksisnære og anvendelsesorienterede dimension i folkeskolen. En mere praksisnær og anvendelsesorienteret undervisning kan bidrage til øget variation i skolen, til at fremme elevernes læring og trivsel og øge elevernes motivation. Dette arbejde kan tage mange former. KL er i udspillet "Godt på vej – Mod uddannelse og job" fra juni 2017 kommet med en række bud på, hvordan det kan ske. I udspillet anbefales det, at eleverne skal tage mindst et praksisnært og anvendelsesorienteret valgfag fra 7.-9. klasse. Et praksisnært og anvendelses-

orienteret valgfag vil også kunne omfatte programmering/kodning. Hertil kommer, at en øget brug af udeskoler kan bidrage til at styrke den praksisnære og anvendelsesorienterede dimension. Målet er, at flere elever får erfaringer med og forståelse for den praksisnære og anvendelsesorienterede del af fagene og får interesse for en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse.

Sammen med DLF vil KL i 2018 søge om midler via Fremfærd Børn til et projekt, der har til formål at indsamle erfaringer, herunder både praktiske og forskningsmæssige i forhold til arbejdet med den praksisnære og anvendelsesorienterede dimension i folkeskolens undervisning. Fokus er på at indsamle erfaringer med blandt andet praktisk/kreativ undervisning med videre, ligesom projektet skal undersøge internationale erfaringer med praksisnær og anvendelsesorienteret undervisning. Projektets resultater vil blive formidlet og spredt blandt andet i forbindelse med KL's opfølgning på udspillet "Godt på vej – Mod uddannelse og job" fra juni 2017.

I foråret 2017 igangsatte KL et projekt om udvikling af undervisningsforløb i udskolingen, der skal forbedre elevernes kompetencer til at træffe gode uddannelses- og karrierevalg. Undervisningsforløbene udvikles på baggrund af fælles kompetenceudviklingsforløb for medarbejdere på folkeskoler og erhvervsuddannelser. Projektet, der er støttet af A. P. Møller Fonden, skal bidrage til at skabe forudsætninger for dialog og samarbejde mellem folkeskoler og erhvervsuddannelser, udvikle undervisningsforløb og øge valgparathed hos eleverne. Projektet drives i samarbejde med Professionshøjskolen Metropol. Projektets resultater skal kunne bruges af alle kommuner i deres arbejde med at skabe øget valgparathed hos eleverne.

4) Samarbejdet med forældre om læring og trivsel

Samarbejdet med forældrene har stor betydning for elevernes resultater og trivsel. Det er vigtigt, at samarbejdet er tydeligt, konkret og ligeværdigt – og tager afsæt i børnenes og de unges aktuelle behov, når de skal lære, trives og udvikle sig. Forældre er forskellige. Derfor skal samarbejdet differentieres både i form og indhold, så det giver bedst mulig mening.

KL vil i forlængelse af udspillet "Godt på vej – I samarbejde med forældrene" fra 2017 fortsætte med at indsamle og formidle kommunale eksempler på, hvordan forældresamarbejdet udvikles både i folkeskolen og på tværs af de kommunale tilbud og myndighedsopgaver på børn- og ungeområdet. Målet er, at eksemplerne bringes i spil i forskellige relevante sammenhænge. Det kan være i forbindelse med opgaven med at anvende læringsplatforme og Aula, i samarbejdet med forældrene og i forbindelse med opgaven med at udvikle forældresamarbejdet i forhold til børn i udsatte positioner.

Derudover vil KL bidrage til, at der – gerne i et samarbejde med Undervisningsministeriet og andre parter på området – igangsættes forsøgs- og udviklingsprojekter med nye tilgange til forældresamarbejdet, for eksempel i form af systematiske prøvehandling. Det er vigtigt, at sådanne prøvehandling

understøttes, og at erfaringerne herfra opsamles systematisk og sættes i spil på hele børn- og ungeområdet.

Endelig vil KL arbejde for, at der igangsættes dansk forskning om forældresamarbejde, om blandt andet følgende temaer:

- Muligheder og udfordringer i digital kommunikation og samarbejde med forældre.
- Muligheder og udfordringer i det tværorganisatoriske og tværprofessionelle forældresamarbejde.
- Muligheder og udfordringer i samarbejdet med etniske minoritetsfamilier og nyankomne flygtningefamilier.

Der er bred opbakning til de tre typer af initiativer fra de øvrige parter i undervisningsministerens Kvalitetsforum for Folkeskolen.

5) Fremtidens kompetencer samt digital understøttelse af elevernes læring og trivsel

Den teknologiske udvikling og udbredelsen går til stadighed hurtigere. Det påvirker hverdagen, arbejdslivet og har stor betydning for kommunerne, og for hvordan skolen tænkes.

Børn og unge kommer til at lære på helt nye måder, hvor digitalisering og nye teknologier bliver centrale redskaber. Digitalisering og nye teknologier kan og skal derfor bredt understøtte den gode skoledag. Det er grundlaget for KL's arbejde og for de indsatser, der sættes i gang med fokus på it og den digitale udvikling.

KL vil gå i dialog med udvalgte kommuner om arbejdet med morgendagens folkeskole med fokus på it. Tanken er at understøtte kommunernes arbejde med den digitale udvikling og bidrage til, at kommunerne kan arbejde med, hvordan it kan understøtte børn og unges læring, trivsel og udvikling. Der vil endvidere være fokus på, hvordan nye kompetencer og forståelser udvikles samt på elevernes digitale dannelse.

Samtidigt ønsker DLF og KL sammen at opnå fælles viden om, hvordan og hvornår it bidrager til den gode undervisning og øget læring og trivsel. Derfor har DLF og KL indgået et samarbejde med følgende formål:

- Samarbejdet skal frembringe fælles viden om muligheder og udfordringer i lærernes arbejde med digitale læremidler, anvendelse af læringsplatforme, brug af nye teknologier og anvendelse af data i undervisningen.
- Den indsamlede viden skal danne baggrund for en fælles drøftelse mellem parterne om mulige fælles initiativer.

Som led i projektet besøgte DLF og KL i november 2017 seks skoler i seks kommuner, der er langt fremme med anvendelsen af it. Formålet med besøgene var at finde ud af, hvilke indsatser der lykkes, hvorfor de lykkes samt hvilke udfordringer, der har været undervejs. Undervisningsministeriet deltog også i besøgene.

I regi af indsatsen "It i folkeskolen" har KL og Undervisningsministeriet endvidere iværksat et projekt, der skal bidrage til udvikling af nye former for kompetenceudviklingsforløb på it-området. Baggrunden er en undersøgelse, der viser, at der er et misforhold mellem de forløb, som professionshøjskolerne udbyder og kommunernes behov for eksempelvis skræddersyede, praksisnære kompetenceforløb.

Formålet med projektet er at skabe grundlag for, at alle professionshøjskoler kan tilbyde de studerende kvalificeret it-undervisning i anvendelse af digitale redskaber og nye teknologier i en didaktisk sammenhæng på såvel grunduddannelserne som i efter- og videreuddannelserne. Hertil kommer, at kommunernes kompetencebehov understøttes ved at:

- Styrke professionshøjskolernes udbud af it-kompetenceudvikling.
- Udvikle, tilrettelægge og afprøve praksisnære it-kompetenceudviklingsmodeller.

6) Udvikling af folkeskolens allerdygtigste elever

Det er et nationalt mål for folkeskolen at udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, som de kan. De fagligt stærkeste elever skal derfor også udfordres, så de kan blive endnu dygtigere. Den nationale målsætning er, at andelen af de allerdygtigste elever skal stige år for år. Generelt har andelen af de allerdygtigste elever ligget relativt stabilt. Mellem fem og 14 pct. af eleverne på de forskellige klassetrin opnår testresultatet "fremragende" i læsning og matematik ifølge "Statusredegørelsen for folkeskolens udvikling for skoleåret 2016/2017". På 8. klassetrin er der sket en stigning med to procentpoint i andelen af de allerdygtigste elever i læsning. I matematik på 3. klassetrin er stigningen på to procentpoint, mens denne andel i læsning på 6. klassetrin er reduceret med et procentpoint. Dette understreger, at der er behov for at understøtte arbejdet med at fremme de allerdygtigste elevers læring yderligere.

Det er baggrunden for, at KL vil understøtte arbejdet med denne gruppe elever. KL vil derfor have fokus på talentarbejdet i indsamlingen af erfaringer og gode eksempler, ligesom KL vil tage initiativ til at drøfte indsatser for denne gruppe elever med interessenterne rundt om folkeskolen.

Hertil kommer, at KL i sommeren 2017 blev del af konsortiet bag "DM i Fagene". "DM i Fagene" er en konkurrence, hvor eleverne dyster i skolens fag. Formålet med "DM i Fagene" er at sætte fokus på fagligheden og den faglige udvikling hos eleverne under overskriften "De stolte nørdere". Det er Danske Skoleelever, der driver "DM i Fagene".

7) Styrket faglighed og trivsel for drenge og piger

Der er fortsat en række forskelle mellem drenge og piger i skolen. Drengene halter fagligt bagefter i overgangen fra dagtilbud til folkeskole og fra folkeskole til ungdomsuddannelse. Drengene er endvidere overrepræsenterede i de segregerede specialundervisningstilbud, og færre drenge end piger kommer i

gang med en ungdomsuddannelse 15 måneder efter, at de har afsluttet 9. klasse. Drengene klarer sig ligeledes dårligere end pigerne, når det kommer til læsning. Pigerne halter til gengæld efter drengene i matematik. Samtidig viser tal fra den nationale trivselsmåling, at 67 pct. af drengene i 4.-9. klasse angiver den bedst mulige sociale trivsel, mens det kun gælder for 57 pct. af pigerne.

På den baggrund vil KL iværksætte et projekt, der skal give lærere og pædagoger redskaber til, i højere grad at møde drenge og piger hvor de er med blik for den enkeltes ressourcer og behov. Initiativet sigter mod at understøtte de tre nationale mål, så alle elever bliver så dygtige, som de kan, og trives – uanset køn.

Projektet retter sig mod udviklingen af såvel talenter som understøttelse af udfordrede elever og øget trivsel for drenge og piger. Endvidere vil projektet se på søgningen til erhvervsuddannelser og naturvidenskabelige uddannelser, hvor der mangler ansøgere.

8) Styrket elevinddragelse

Elevinddragelse fremhæves i flere sammenhænge som gavnlig for elevernes læring og trivsel. Det handler om at inddrage eleverne i deres egen hverdag og at give dem mulighed for at blive hørt i forhold til, hvad skoledagen indeholder, og hvordan den organiseres. Resultater fra Danske Skoleelevers undersøgelse gennemført i 2014/2015 viser, at elevinddragelse giver eleverne medejerskab til undervisningen og øger elevernes motivation. Elevinddragelse er også blevet fremhævet som effektivt i forhold til fagligt udfordrede tosprogede elever.

Elevinddragelse består først og fremmest i at give eleverne mulighed for at få indflydelse på undervisningens indhold og form. En sådan inddragelse kan virke fremmende på elevernes motivation og engagement. For at sætte fokus på elevperspektivet har KL indgået et samarbejde med Danske Skoleelever om en række konkrete projekter, der på hver sin måde skal bidrage til at øge elevinddragelsen og styrke elevernes stemme i skolen. Det drejer sig om følgende indsatser:

1. "Next Step", som er et projekt, der ser på unges overgang til ungdomsuddannelser. Projektet har fokus på at forberede eleverne til et liv med uddannelse og karriere. Med udgangspunkt i den enkeltes ressourcer søger projektet at øge elevernes motivation for at tage en ungdomsuddannelse.
2. "Movement", som er et projekt, der understøtter arbejdet med motion og bevægelse i skolen. Projektet skal bidrage til, at motion og bevægelse bliver en naturlig del af undervisningen. Som led heri vil elever blandt andet blive uddannet som bevægelsesambassadører.

02 / UNDERSTØTTELSE AF DEN KOMMUNALE UDVIKLING AF SKOLEDAGEN

At realisere den nye folkeskole og fremme elevernes faglighed og trivsel kræver, at forvaltningerne understøtter skolernes arbejde, og at kommuner og skoler har de nødvendige rammer til at udvikle skoledagen.

En tydelig retning og et fælles afsæt for vejen derhen er en forudsætning for at skabe forandring og udvikling lokalt. Den nye folkeskole er stadig i en proces, hvor der arbejdes med, hvordan de fagprofessionelle bedst bidrager til, at forandringer implementeres på et højt fagligt niveau og med pædagogisk kvalitet. Processen indebærer også, at der skabes en fælles retning og et samarbejde på tværs af hele børn- og ungeområdet. Det kræver, at diskussionen om skoledagens længde og kommunernes ledelsesrum lægges på hylden – og at koncentrationen rettes mod at udfylde de rammer, som folkeskoleloven giver på den måde, der passer bedst lokalt.

Ledelse er helt afgørende i denne sammenhæng. Følgforskningen viser, at ledelsesinvolvering i undervisningen og visse typer

forandringsledelse fremmer implementeringen af undervisningselementerne i den nye folkeskole som for eksempel variation i undervisningen, brug af it, undervisning med udgangspunkt i "Fælles Mål" og fokus på ro og orden. De specifikke typer af forandringsledelse, som har betydning for implementering af disse elementer, er især ledelseskommunikation af visioner for skolen, en handleplan for at virkeliggøre forandringer på skolen og tryghedsskabende samtaler med den enkelte ansatte. Desuden vil disse typer af forandringsledelse fremme stærke professionelle læringsfællesskaber blandt lærere og pædagoger. Det er derfor afgørende, at der er det nødvendige ledelsesrum, og at forvaltninger og skoleledelser bruger det.

Ifølge følgforskningen er de største ændringer siden indførelsen af den nye folkeskole sket på forvaltnings- og skoleledelsesniveau. "KL's forvaltningsundersøgelse" fra 2017 viser, at forvaltningerne for manges vedkommende er i gang. 40 pct. af forvaltningerne svarer, at arbejdet med en motiverende og varieret skoledag er i god udvikling, mens 54 pct. vurderer, at det

er i nogenlunde god udvikling, 6 pct. vurderer at være i mindre god udvikling. Der er sket en lille negativ udvikling siden foråret 2016, hvor 46 pct. oplevede at være i god udvikling, mens 54 pct. oplevede at være i nogenlunde god udvikling.

KL vil iværksætte en række initiativer for at styrke den kommunale udvikling og de kommunale rammer for skoledagen. Initiativerne skal bidrage til at understøtte udviklingen af skoledagen. KL vil i den forbindelse foreslå, at undervisningsministerens Kvalitetsforum for Folkeskolen drøfter, hvordan folkeskolens parter samlet kan understøtte udviklingen af skoledagen.

Initiativer til at styrke den kommunale udvikling og rammer for skoledagen

1) Støtte til brug af data i understøttelsen af elevernes læring og trivsel

"KL's forvaltningsundersøgelse" viser, at 62 pct. af forvaltningerne vurderer, at der i arbejdet med skoledagen især er brug for direkte understøttelse af ledelsesmæssig og pædagogisk brug af data.

KL udbyder i foråret 2018 et antal sammenhængende workshopdage med fokus på systematisk anvendelse af data i tilrettelæggelsen af arbejdet med elevernes læring og trivsel. Det forventes, at disse workshops vil henvende sig til skoleledelser og pædagogisk personale samt eventuelt til repræsentanter fra den kommunale forvaltning til gavn for lærere og pædagogers arbejde med elevernes læring og trivsel.

KL vil derudover se på, hvordan kommunernes pædagogiske og administrative brug af data kan understøttes mere systematisk fra KL's side til gavn for lærere og pædagogers arbejde med elevernes læring og trivsel.

Ny teknologi kan bidrage til at udvikle velfærden og understøtte lærere og pædagogers arbejde, men indeholder også en række udfordringer og dilemmaer. KL har derfor som supplement til og understøttelse af det arbejde, der er i gang i kommunerne, omkring brug af ny teknologi på velfærdsområderne, igangsat initiativet "Kommunernes teknologispring - velfærdsudvikling gennem ny teknologi". KL har i den forbindelse fået udarbejdet en kortlægning og et dialogværktøj, som kan inspirere de lokale drøftelser. Kortlægningen beskriver potentialer og perspektiver for kommunernes område for område. Den forholder sig ikke til, hvorvidt de muligheder ny teknologi rummer, er ønskelige. I foråret 2018 igangsætter KL desuden en række pilotprojekter, hvor det undersøges, om og hvordan ny teknologi som for eksempel kunstig intelligens, virtual reality og robotter kan bidrage til at udvikle velfærden og understøtte de fagprofessionelles arbejde.

Samtidig med at der er øgede muligheder for at indsamle data og lade data understøtte det pædagogiske arbejde, er det vigtigt at være opmærksom på den måde, data omgås på og at indsamlingen og behandlingen af data lever op til lovgivningen. I økonomaftalen for 2018 har KL og Undervisningsministeriet endvidere aftalt at indgå et samarbejde om at udarbejde et sæt

af dataetiske principper for anvendelse af persondata på folkeskoleområdet.

2) Støtte til at oversætte viden til praksis

61 pct. af kommunerne angiver i "KL's forvaltningsundersøgelse" fra 2017, at der er brug for bedre vidensunderstøttelse. Det handler om, at den relevante viden fra vidensmiljøerne når ud til de medarbejdere, der har behov for den, og at de lokale vidensbehov kommunikeres til vidensproducenterne. Det handler også om, at den viden som er i praksis, og som lærere og pædagoger forfiner hver dag, indsamles og gøres tilgængelig for andre. Herudover er der behov for et tilbageløb fra praksis til vidensproducenterne i forhold til, hvor der er behov for udvikling af ny viden. Behovet for at oversætte viden til praksis understreges også af "Inklusionseftersynet" fra 2016 og KL's tidligere forvaltningsundersøgelser, hvor kommunerne blandt andet angiver, at de ikke er dygtige nok til at inddrage forskningsresultater i kompetenceudviklingsforløb og forankre viden lokalt.

For at understøtte en øget udbredelse og anvendelse af viden i kommunerne, på skolerne og i dagtilbuddene etablerer KL et nationalt vidensnetværk. Det vil blandt andet ske via et samarbejde med vidensaktører på området. Som en indledende del af dette arbejde har KL afholdt en workshop for kommuner, skoler og dagtilbud om brug af viden. Herudover vil KL i samarbejde med eksempelvis vidensaktører på området arbejde med viden som tematiske forløb målrettet skoler og forvaltninger, hvor der blandt andet vil være fokus på at præsentere og oversætte ny viden, så den kan anvendes i praksis. Første runde vidensdage afholdes to steder i landet i april 2018 og har fokus på omsættelse af viden om, hvordan inkluderende læringsmiljøer etableres.

Hertil kommer, at KL vil indgå i et fireårigt fælles nordisk samarbejdsprojekt, der skal indsamle tværgående erfaringer om skolevæsenet. Målet er at styrke videndeling på tværs af de nordiske lande. Det handler om at afprøve nye indsatser og skabe en øget systematik i erfaringsopsamlingen og den videre anvendelse af de erfaringer, der gøres. Der afholdes en årlig konference og udarbejdes en videnskabelig artikel på baggrund af hver konference. KL vil deltage sammen med fem kommuner. Tilsvarende aktører deltager fra Finland, Island, Norge og Sverige.

3) Målrettet indsats over for kommuner med behov

Mere end en tredjedel af forvaltningerne efterspørger i "KL's forvaltningsundersøgelse" fra 2017 understøttende tiltag i forhold til indsatser, hvor skoler er særligt udfordrede, mens 13 pct. efterspørger tiltag i forhold til indsatser, hvor forvaltninger er udfordrede. Samtidig er der stadig en stor andel af skolerne, som ikke formår at løfte eleverne fagligt og trivselsmæssigt, ligesom der er stor variation i det faglige niveau kommunerne imellem. På baggrund af dette ønsker KL i højere grad at tilbyde understøttende tiltag i forhold til områder, hvor kommunerne er særligt udfordrede eller oplever behov. KL's indsats afstemmes med de initiativer, som andre aktører måtte iværksætte.

4) Ledelse

Danske og internationale undersøgelser peger på, at god skoleledelse har en væsentlig betydning for elevernes læring og trivsel. Det drejer sig blandt andet om ledere, som arbejder målrettet med elevernes faglige udvikling og professionelle læringsfællesskaber. Hvis kommuner og skoler skal lykkes med folkeskolen, er der behov for tæt samspil i den samlede ledelses- og læringskæde. Det gælder ikke kun på skoleområdet, men på det samlede børn- og ungeområde.

Regeringen og KL er enige om, at dygtig skoleledelse er en forudsætning for en god folkeskole. En arbejdsgruppe har på den baggrund undersøgt mulighederne for at styrke kompetenceudviklingen af skoleledere og peger på, at der skal fokuseres mindre på teori og mere på udvikling af egen ledelsespraksis. Med afsæt i arbejdsgruppens anbefalinger blev der i sommeren 2017 igangsat et udvalgsarbejde på tværs af ministerier. Udvalgets opgave var at udvikle diplomuddannelserne, så de bliver mere praksisnære og styrker skoleledernes kompetencer blandt andet i forhold til at lede forandring og udvikling, lede professionelle læringsfællesskaber med videre. Udvalget så også på, hvorvidt mulighederne for specialisering i skoleledelse kunne styrkes. KL har indgået i udvalgsarbejdet, som blev afsluttet med udgangen af 2017. Ministerierne arbejder nu videre med henblik på, at der træffes beslutning om en ny model for skolelederuddannelse på diplomniveau.

KL har sammen med Skolelederforeningen igangsat et projekt, der skal indsamle gode eksempler på samarbejde i skolernes ledelsesteam og organisering af samarbejdet mellem skoleledere og forvaltning. Projektet har fokus på, hvad der fremmer, at mellemliderne lykkes med at lede læring og trivsel og bringe alle ledelseskompetencer i spil. På baggrund af de indsamlede eksempler skal projektet udtrække tværgående viden om god ledelsespraksis. Det kan for eksempel være tværgående opmærksomhedsfelter og forhold, der kan virke fremmende for den ønskede udvikling.

I denne sammenhæng har KL også fokus på inddragelse af det pædagogiske personale i opgaveløsningen og på styrket samarbejde mellem ledelse og medarbejdere. Det sker blandt andet med projektet "Styrket inddragelse af de professionelle viden i skolens udvikling", som KL gennemfører i samarbejde med DLF og BUPL og med inddragelse af Skolelederforeningen. Projektet har til formål at afdække og sprede viden om betydningen af en aktiv inddragelse af de fagprofessionelle i skolens udviklingstiltag.

Projektet skal udvikle og indsamle viden om, hvordan de professionelle dialoger mellem ledelse og medarbejdere og medarbejdere imellem styrkes. Dette skal ske ved at indsamle generaliserbar viden og gode erfaringer om processer, der fremmer, at medarbejderne oplever involvering og medindflydelse på opgaveløsningen på skolerne.

03 / INKLUDERENDE LÆRINGSMILJØER OG BØRN OG UNGE I UDSATTE POSITIONER

Et af de nationale mål for folkeskolen er, at betydningen af negativ social arv skal reduceres. Samtidig er det ønsket, at flere skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Det er for KL helt afgørende at sætte fokus på de børn og unge, som i dag ikke når de mål. Skal denne gruppe af børn og unge løftes, er der behov for at arbejde med skolernes læringsmiljø og fællesskab, så der skabes plads til alle børn. Samtidig er det vigtigt at have blik for, at børn i udsatte positioner kræver en særlig indsats.

Kommuner og skoler er endnu langt fra målet på dette område. Det bekræftes af, at børns socioøkonomiske baggrund i dag forsat er et helt afgørende parameter for, hvordan børnene udvikler sig trivselsmæssigt og fagligt. Hvem mor og far er, hvad de laver, og hvilken uddannelse de har, er stadig den største indikator for, hvordan et barn klarer sig videre i livet.

Folkeskolen giver en række muligheder for at arbejde med at styrke fagligheden og øge trivslen generelt. Det er et godt udgangspunkt for arbejdet med inkluderende læringsmiljøer og skolens fællesskab. Der er dog behov for at fastholde fokus på, hvordan flest mulige børn og unge kan være en del af den almene folkeskole. Der skal arbejdes systematisk med at skabe inkluderende læringsmiljøer, og hvordan kommuner og skoler kan lykkes med disse børnegrupper.

Fra forskning på dagtilbudsområdet ved vi, at der kan være op til to års forskel på børns kompetencer, når de begynder i folkeskolen på trods af, at børnene har gået i dagtilbud. Børn fra familier med en socioøkonomisk og uddannelsesmæssig svag baggrund har ikke samme muligheder for at blive understøttet i hjemmet som andre børn. På skoleområdet ses dette tydeligt

på den sammenhæng, der er mellem elevernes resultater i de nationale test, trivselsmålinger samt i afgangsprøverne og forældrenes uddannelsesbaggrund. Det betyder blandt andet, at en gruppe elever ikke opnår folkeskolens 9. klasses prøve og ikke kommer videre og får en ungdomsuddannelse.

En tidlig indsats i forhold til børn i udsatte positioner kan være helt afgørende for deres senere udvikling. Velfungerende tværprofessionelle og tværsektorielle indsatser er afgørende for sammenhængen i den samlede indsats rettet mod disse børn og unge. Der skal sættes tidligt ind både socialt og fagligt over for børn i udsatte positioner, så de får samme muligheder som andre børn. I den sammenhæng er det vigtigt, at alle omkring disse børn har ambitioner for dem og tror på, at de kan lykkes.

KL vil iværksætte en række initiativer til at styrke det inkluderende læringsmiljø og indsatsen over for børn og unge i udsatte positioner. De skal bidrage til at minimere betydningen af social baggrund for børn og unges fremadrettede muligheder. KL vil i denne sammenhæng endvidere foreslå, at undervisningsministerens Kvalitetsforum for Folkeskolen drøfter, hvordan folkeskolens parter samlet kan støtte op om, at der etableres inkluderende læringsmiljøer for alle børn og unge.

Initiativer til at styrke det inkluderende læringsmiljø og indsatsen over for børn og unge i udsatte positioner

1) Et inkluderende læringsmiljø i folkeskolen for alle elever
I foråret 2016 offentliggjorde en ekspertgruppe nedsat af daværende undervisningsminister Ellen Trane Nørby et omfattende inklusionseftersyn. Ekspertgruppen gav en lang række konstruktive anbefalinger til stat, kommuner og skoler i forhold

til at arbejde med inkluderende læringsmiljøer for alle børn. Ekspertgruppen fremhævede blandt andet, at alle elevers faglige progression og trivsel er helt centralt, ligesom de understregede, at alle børn har ret til et inkluderende læringsmiljø.

KL har overtaget formandskabet for det videre arbejde i opfølgingsgruppen for inklusionseftersynet. Der vil i det videre arbejde være fokus på flere af eftersynets temaer, ligesom andre relevante problemstillinger, i forhold til at skabe en skole for alle børn, inddrages. Der er for eksempel fokus på: Et bedre sprog og begrebsbrug, progression og opmærksomhed på den enkelte elevs faglige udvikling og trivsel og elevernes sociale og personlige kompetencer. KL vil arbejde på at omsætte anbefalingerne til praksis og til konkrete modeller samt at formidle og sprede erfaringerne til kommuner og skoler.

2) Social mobilitet og forebyggende indsatser

Det er helt afgørende, at der sættes tidligt ind over for børn og unge i udsatte positioner. For denne gruppe er det centralt, at der er sammenhæng i og koordination af de indsatser, der sættes i gang på blandt andet skole- og socialområdet, og at de understøtter hinanden. Det er et område, som rigtig mange kommuner allerede arbejder meget med.

For at arbejde målrettet med at øge den sociale mobilitet og bidrage til, at elever med forældre uden arbejde og uddannelse får samme muligheder som andre børn, vil KL etablere et til tre udviklingsprojekter. Udviklingsprojekterne har til formål at løfte fagligt og socialt udsatte elever, så de får fodfæste i det videre uddannelsessystem og på arbejdsmarkedet. Der lægges op til, at projekterne skal have en længere tidshorison.

Hvert udviklingsprojekt gennemføres i en kommune. Projekterne er et samarbejde mellem KL, en række vidensorganisationer og de deltagende kommuner. Udviklingsprojekterne består af en vedvarende systematisk og tværprofessionel indsats på tværs af områder for eksempel dagtilbud, skole og socialområdet. Udover et meget tæt samarbejde mellem dagtilbud og skole vil projekterne også inddrage lokalmiljøet og foreningslivet, så eleverne får et aktivt fritidsliv. Herudover er inddragelse af forældrene et centralt element i indsatsen.

KL har i skoleåret 2017/2018 endvidere iværksat en indsats, som har fokus på fravær og skolevægring. Indsatsen består i et analysearbejde, som skal skabe opmærksomhed om de sammenhænge, der er mellem elevernes fravær, trivsel og faglige resultater og forældrenes baggrund. Samtidig vil der være fokus på, hvad kommuner og skoler kan gøre for at forebygge fravær og skolevægring, og hvordan kommuner og skoler kan understøtte børn med fravær, så de får de bedste betingelser for at lære og deltage i fællesskabet.

KL vil bygge videre på de konkrete erfaringer fra et tidligere projekt, hvor sammenhængen mellem elevplaner og sociale handleplaner for børn og unge i udsatte positioner blev styrket. Der vil fortsat være fokus på et forbedret samarbejde mellem skole, forældre og familieafdeling med henblik på, at forældre og barn understøttes, og at barnet opnår bedre resultater i skolen.

3) Integration

Integration og social mobilitet for børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund er et område, hvor der på trods af massiv politisk bevågenhed og forskellige indsatser stadig er store udfordringer.

Danmarks Statistiks udgivelse "Indvandrere i Danmark 2016" viser, at hvor henholdsvis 15-16 pct. af 20-årige mænd og kvinder med dansk oprindelse ikke er i beskæftigelse eller uddannelse, er andelen for ikke-vestlige efterkommere henholdsvis 25 pct. for mænd og 23 pct. for kvinder. På skoleområdet gør den samme tendens sig gældende. Tal fra "PISA-etnisk" 2015 viser, at hvor skellet mellem første generationsindvandrere og ikke-indvandrere er mindsket signifikant, er skellet mellem anden generationsindvandrere og ikke-indvandrere fortsat stort set uforandret siden 2009.

På den baggrund vil KL iværksætte et projekt, der sigter mod, at de deltagende kommuner får viden om og redskaber til at arbejde helhedsorienteret med barnet og familien på tværs af sektorer og fagligheder. Sigtet hermed er at skabe en bedre integration, så flere børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund trives og lærer i dagtilbud og folkeskole og sidenhen gennemfører en uddannelse og kommer i job.

Udvalgte KL initiativer på folkeskoleområdet

Initiativer der fremmer kommuner og skolars anvendelse af mulighederne i den gode skoledag

- Deling af gode eksempler og erfaringer i forhold til arbejdet med den gode skoledag
- Inspirationsdage om organisering og planlægning af skoledagen og skoleåret

Initiativer der understøtter den kommunale udvikling af skoledagen

- Støtte til kommuner og skoler med behov, herunder støtte til brug af data i understøttelse af elevernes læring og trivsel
- Støtte til kommuner og skoler til at oversætte viden til praksis

Initiativer der fremmer inkluderende læringsmiljøer for børn og unge i udsatte positioner

- Et til tre udviklingsprojekter med fokus på at fremme social mobilitet
- Formand for det videre arbejde i opfølgingsgruppen for inklusionseftersynet

Godt på vej – Med folkeskolen

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 3370 3370
kl@kl.dk

www.kl.dk

 [@kommunerne](https://twitter.com/kommunerne)

 facebook.com/kommunerne

Produktionsnr. 830274

ISBN 978-87-93668-18-8

ISBN 978-87-93668-19-5-pdf